Valiokunnan kannanotto

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1 /ps — UJ 4/2022 vp —U 57/2022 vp

Perustelut

Esitys on taloudellisilta vaikutuksiltaan Suomelle ankara. Kuten muissakin Fit for 55 -esityksissä on nähty, kunnollisia vaikutusarvioita ei ole, ja valtioneuvosto on lähinnä huolissaan eurooppalaisen kunnianhimotason riittävyydestä.

Venäjän hyökkäyssodan takia esitys on palautettava valmisteluun

Venäjän sotilaallinen hyökkäys Ukrainaan on vaarantanut monen keskeisen raaka-aineen ja puolivalmisteen saatavuuden ja siten nostanut hintatasoa huomattavasti. Tämä on johtanut pullonkaulojen muodostumiseen, saatavuusongelmiin ja jopa liiketoimintojen keskeyttämisiin.

Tässä tilanteessa ilman vaikutusarvioita ja liian lyhyellä valmisteluajalla toteutettava hiilitulli olisi harkitsematonta, sillä entisten huolien lisäksi sotatoimien, pakotteiden ja vastapakotteiden vaikutuksetkin tulisi huomioida.

Tällä hetkellä EU ja EU-maat pohtivat energian hintatukia ja jopa säännöstelyä. Nyt tehtävän esityksen vaikutus on päinvastainen. Hiilitullista ei missään nimessä tule tehdä periaatepäätöstä ensi viikon neuvoston kokouksessa. Hiilitulleja ei myöskään ole mahdollista ottaa käyttöön jo ensi vuoden alussa. Esitys pitäisi palauttaa takaisin valmisteluvaiheeseen kunnes riittävän kattavat vaikutusarviot, Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset huomioiden, on tehty.

Ilmastopaketin valmistelu ja esittäminen luokatonta

Fit for 55 -paketin runsas esitysten määrä, niiden sisällön epämääräisyys ja keskinäiset ristiriitaisuudet, vaikutusarvioiden puute ja tolkuton kiire ovat johtaneet tilanteeseen, jossa ei voida uskottavasti esittää paketin kokonaisuuden arvioinnin, asiantuntijakäsittelyn ja demokraattisen keskustelun toteutuneen riittävässä määrin. Koko paketti on käytännössä menossa läpi sanelupolitiikkana aikana, jolloin koronakriisin hoito ja leväperäinen elpymispakettikokonaisuus ovat ruuhkauttaneet kansalliset päätöksentekokoneistot.

Suomen näkökulmasta vaikea maantieteellinen jakauma

Hiilitullin piiriin kuuluisivat alkuvaiheessa alumiini, lannoitteet, sementti, rauta ja teräs, eli ei-jalostetut tuotteet. Tämä johtaisi huomattavan vinoon maantieteelliseen jakaumaan. Tullin kohteeksi joutuvien tuontitavaroiden arvosta ennen sotaa esimerkiksi noin neljännes tulisi Venäjältä, seitsemäsosa Turkista ja kymmenesosa Ukrainasta. Suomen osalta erityisesti kauppa Venäjän kanssa kohtaisi muutoksia.

Suomi on riippuvainen tuontisähköstä. Venäjältä tuotua sähköä on vaikea korvata muilla lähteillä. Jos venäläinen sähkö joutuu hiilitullin piiriin, hinnannousu johtaisi arviolta 400 miljoonaa euroa korkeampaan sähkölaskuun, jonka suomalaiset kotitaloudet ja yritykset joutuisivat maksamaan. Tämä olisi suoraan pois yksityisestä kulutuksesta ja nostaisi osaltaan hintatasoa ja siten

Valmis
5.1

heikentäisi kansainvälistä kilpailukykyämme. Sähkön kallistuminen hidastaisi myös sähköistämistä. Onkin mahdollista, että koko hankkeen ilmastovaikutus jää vähäiseksi.

Hiilitulli korvaisi nykyisen päästökauppajärjestelmän

Tulli maksettaisiin siten, että ostaja joutuisi ostamaan päästösertifikaatin, joka on käytännössä päästöoikeuteen kytketty instrumentti.

Mekanismi korvaisi ajan myötä hiilivuodolle alttiille toimialoille tähän asti tarjotut päästöoikeuksien ilmaisjaot (jossa tarjotaan ilmaisia päästöoikeuksia) ja kompensaatiotuen (jossa päästöoikeuksien huutokauppatuloja palautetaan niistä maksaneille yrityksille).

Tämä järjestelmä on toiminut hyvin ja tarjonnut mahdollisuuden toteuttaa kansallisista lähtökohdista mitoitettua teollisuuspolitiikkaa. Esimerkiksi Saksa on tarjonnut yrityksilleen suurimman EU:n salliman kompensaatiotuen.

Elinkeinoelämän antamassa palautteessa ymmärrettiin kyllä hiilitullin tavoitteita, mutta nykyistä ilmaisjaon ja kompensaatiotuen yhdistelmää pidettiin parhaana keinona torjua hiilivuotoa jatkossakin.

EU hamuaa itselleen suurempaa verotusoikeutta

Melko kevyin perustein EU-komissio haluaa nyt romuttaa tämän järjestelmän ja korvata sen hiilitullilla, joten on aihetta epäillä sitä ilmeisintä syytä. Päästöoikeuksien huutokauppatulot jäävät kansallisiin budjetteihin. Esityksen tässä vaiheessa ei ole mitään tietoa siitä, miten ja mihin EU käyttäisi hiilitulleilla kerätyt rahat. Joko varat ohjattaisiin EU-budjettiin tai EU:n päätösvaltaa kansallisesti kerätyistä hiilitulleista lisättäisiin merkittävästi.

Hiilitulli on helppo kiertää ja se on haitallinen taloudelle

Hiilitulli ei koske jalostettuja tuotteita. Esimerkiksi teräksen tai sementin jalostamisasteen nosto hieman määritelmäkehikon yläpuolelle vapauttaisi sen tullista. Tämä siirtäisi todennäköisesti matalan ja miksei korkeammankin jalostusasteen teollisuutta EU:n ulkopuolelle, millä olisi kielteisten talousvaikutuksien lisäksi todennäköisesti ilmastolle haitallisia vaikutuksia.

EU kahmii budjettivaltaa

Kyseessä on käytännössä uusi ympäristövero, jonka perimisoikeus annettaisiin EU:lle. Emme hyväksy, että neuvoston yksimielisyysvaatimusta kierretään kutsumalla veroa joksikin muuksi kuin mitä se todellisuudessa on. Tämäntapainen menettely on vaarallinen ennakkotapaus "yksi jäsenmaa, yksi ääni" -periaatteelle, joka on ensiarvoisen tärkeä pienelle Suomelle. Ilman päteviä perusteluita maamme ei tule antaa budjettisuvereniteettiaan pois.

Komissio ehdottaa itselleen laajaa toimivaltaa merkittävissä kohdissa, kuten maantieteellisessä kattavuudessa sekä hiilitullien laajentamisessa uusille toimialoille ja epäsuoriin päästöihin. Ehdotettuja toimivaltasiirtoja EU-komissiolle on tarkasteltava hyvin kriittisesti. Päätös tehtäisiin va-

jailla tiedoilla. Monet yksityiskohdista ja avoimista kysymyksistä ratkaistaisiin myöhemmin tapahtuvilla komission säätämillä toimeenpanoasetuksilla. Suomi siis luottaa muiden hyväntahtoisuuteen ja tasapuolisuuteen. Nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa esitys lisäisi meidän taloudellista taakkaa ja epävarmuutta.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 11.3.2022

Ville Vähämäki ps
Vilhelm Junnila ps
Jari Koskela ps
Sami Savio ps